

St. Urbanuskerk – Bovenkerk

architect: P. H. J. (Pierre) Cuypers (1827 – 1921)
 bouwperiode: 1873 – 1875 (eerste periode)
 1887 – 1889 (tweede periode)
 bouwstijl: neo-gotiek

Dit is de grootste kerk van de drie Urbanuskerken in Amstelland. De kerk valt op door zijn hoge, rechte zeskantige toren met omgang, die sterk lijkt op de - nog 10 meter hogere - toren van de Bonifatiuskerk in Leeuwarden uit 1884.

De ligging aan de Amstelveense Poel is een unieke locatie voor dit statige bouwwerk. De nauwe band tussen de architect Cuypers en de bouwpafoor Brouwers heeft geleid tot deze - nogal - grote kerk voor zo'n klein dorp als Bovenkerk.

De kerk heeft prachtige, bakstenen gewelven en oogt daarom wat donker, zeker nadat in het begin van de 20e eeuw alle glazen ramen door glas-in-lood ramen zijn vervangen.

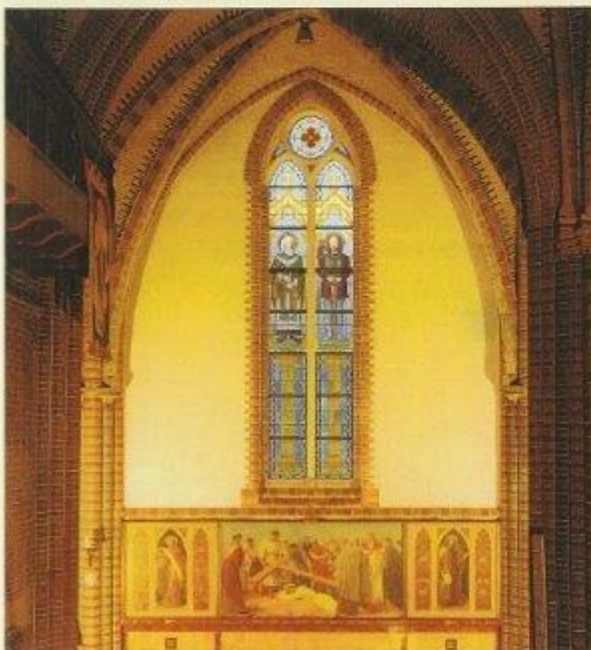
Van de drie Urbanuskerken heeft het interieur van de St. Urbanus in Bovenkerk het meest gelopen onder de vernieuwingen in de jaren '60 en '70 van de vorige eeuw. Veel onderdelen staan niet meer op hun oorspronkelijke plaats (Marie-altaar, H. Hartaltaar en doopvont) of zijn verdwenen (zijpanelen, kruiswegstatie en de proekstoel), grote delen van de binnenmuren zijn wit gepleisterd, er is - een nieuw altaar gebouwd en de oorspronkelijke kerkbanken zijn door modernere vervangen.

Zoals in zoveel kerken uit de negentiende eeuw, was er een kruisweg gedacht in tegels (zoals in Nes a/d Amstel) maar geldgebrek heeft geleid tot een geschilderde versie op linoleumpanelen uit 1900.

Bezienswaardig is de grote lichtkrans (1898) voor het altaar. Cuypers heeft deze geïnspireerd op de beroemde lichtkrans van keizer Barbarossa uit de Dom van Aken uit het jaar 1000.

Onlangs is er in het linkertransept een orgel uit een kerk uit Breda geplaatst, die het niet meer te bespelen Adema - orgel, boven op het koor, vervangt.

St. Urbanus is terug te vinden als één van de twee grote beelden op het hoofd-altaar. Het bijbehorende beeld is dat van St. Willibrordus. Samen representatief voor het geloof: Willibrordus als stichter van het christendom in Nederland en Urbanus als vervolgde paus en naamgever voor deze kerk.

St. Urbanuskerk – Ouderkerk a/d Amstel

architect: P. H. J. (Pierre) Cuypers (1827 – 1921)
 bouwperiode: 1885 – 1887
 bouwstijl: neo-gotiek

De St. Urbanuskerk van Ouderkerk is de oudste van de drie Cuypers-kerken in Amstelland. De kerk is zeer representatief voor het werk van de architect Pierre Cuypers met zijn Neo-gotische bouwstijl, het gebruik van baksteen en zijn fraaie, spits toelopende glas-in-lood ramen.

Met zijn torenspits van ruim 50 meter is de kerk een markant en silhouetbepalend element van het dorp Ouderkerk. De kerk heeft de plattegrondsvorm van een kruiskerk, is 39 meter lang en 25 meter breed. De kerk heeft - net als de kerk van Nes a/d Amstel - een houten tongewelf.

Van de drie kerken in Amstelland heeft deze kerk een interieur wat het sterkst doet danken aan de gotische kathedralen. Dit komt vooral door het 'inforium', een tweede galerij met zuilen en bogen boven de grote pilaren en bogen in het middenschip. Pas hierboven - op het derde niveau begint de raampartij. Deze driedeling van de muur is in bijna alle klassieke gotische kathedralen van de 11e en 12e eeuw terug te vinden.

Het lijkt of Cuypers in zijn vroegere bouwperiode sterker naar zijn Middeleeuwse voorbeelden heeft gekeken dan in zijn latere bouwwerken. Dat Cuypers zijn ontwerpen vaak in meerdere kerken toepaste, is ook hier goed te zien. De glas-in-loodvoorstellingen van het koor achter het hoofdaltaar lijken sterk op die later in Bovenkerk worden gemaakt. Cuypers kreeg vaak de kritiek dat hij ontwerpen - in een iets gewijzigde vorm - weer in andere kerken gebruikte. Dit kan te maken hebben met de snelheid waarmee hij zijn ontwerpen moest maken voor de enorme hoeveelheid kerken die hij bouwde in de tweede helft van de 19e eeuw.

De prachtige glas-in-loodramen in het priesterkoor zijn van Frans Nicolas uit Roermond. Cuypers heeft vele jaren met hem samengewerkt en Nicolas voorzag vele Cuyperskerken van zijn glaskunst. Traditiegetrouw werd een kerk door Cuypers opgeleverd waarbij slechts de belangrijkste vensters van glas-in-loodvoorstellingen waren voorzien. In latere jaren werden door schenkingen van parochianen andere ramen van voorstellingen voorzien. In Ouderkerk is het daar niet meer van gekomen; beide grote roosvensters in de transepten hebben hun neutrale witte glas behouden.

St. Urbanus is - samen met Leonardus van Veghel - terug te vinden in het hoofd-altaar.

St. Urbanuskerk – Nes a/d Amstel

architect: J. T. J. (Jos) Cuypers (1861 – 1947)
 bouwperiode: 1889 – 1891
 bouwstijl: neo-gotiek

De St. Urbanuskerk in Nes a/d Amstel is de eerste kerk van de hand van Jos Cuypers, de zoon van Pierre Cuypers. De kerk met zijn opvallende vierkante toren bepaalt het silhouet van Nes a/d Amstel tot in de wijde, en gelukkig nog steeds open, omgeving. Vanaf 1884 is Jos Cuypers werkzaam als zelfstandig architect. Hij zal vooral bekendheid verwerven door zijn latere ontwerp voor de kathedraal basiliek van St. Bavo in Haarlem, een opdracht die hij krijgt naar aanleiding van het ontwerp voor deze kerk; afgezaant van de bisschop van Haarlem zijn aanwezig bij de inwijding van de kerk en zijn sterk onder de indruk van het werk van de jonge architect.

De entree naar de kerk is bijzonder, omdat Jos Cuypers, net als zijn vader het priesterkoor op het oosten heeft gericht (daar waar Jeruzalem ligt en daar waar de zon, het Licht, opkomt), moet je eerst langs de kerk gaan om - voor je gevoel - aan de achterkant naar binnen te gaan.

Het fraaie - nog steeds bijna originele - interieur, valt op door het zeer verantwoorde kleurgebruik, de fraaie glas-in-loodramen, de motieven op de vloer en de prachtige kruiswegstaties van gebakken en geglaazuurde tegels.

Vooral de decoratieve, gekleurde bakstenen bandversieringen zijn hier nog prachtig te zien en accentueren de bogen en ramen in de kerk.

Ook is hier - in tegenstelling tot vele andere kerken - het doopvont nog steeds gesitueerd op zijn originele plaats en niet naar voren gehaald.

De kerk is een sterk voorbeeld van wat Pierre Cuypers noemde; één ziel, een harmonisch geheel van gebouw en aankleding, waarbij alle kunsten (architectuur, beeldhouwkunst en schilderkunst) met elkaar samen gaan.

In zowel het exterieur als het interieur blijkt Jos Cuypers met deze kerk een trouw volger van de stijl van zijn vader. Net als in Ouderkerk aan de Amstel heeft deze kerk een houten tongewelf, net als in Bovenkerk bevat het rechter transept een groot glas-in-loodraam met een voorstelling van de Marielaren van Gorkum. De plaatsing van het koor (op de hoek van het transept en het priesterkoor) is zeer ongewoon voor deze periode en is iets wat Pierre Cuypers nooit heeft gedaan. Dit gebeurde vooral in het bisdom Utrecht, waar de architect Alfred Tepe werkzaam was.

